

تفاوت‌های صفات مرفولوژی و بیولوژی ارقام بادام انتخابی

علی ایمانی^۱، علیرضا طلایی^۲، اسلام مجیدی^۳ و علی وزوایی^۴

۱- گروه باغبانی دانشکده کشاورزی دانشگاه تربیت مدرس، تهران

۲- گروه باغبانی دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران، کرج

۳- مؤسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر، کرج

بادام گونه‌ای مقاوم به شرایط خشکی، کم آبی و آهکی است و از این نظر نبات بسیار مناسبی برای کشت در ایران و به ویژه در شمال غرب کشور می‌باشد. از طرفی بادام در مناطق مختلف ایران به وسیله بذر تکثیر می‌شود و به همین دلیل جمعیت آن از ژنوتیپ‌های مختلف با صفات مرفولوژی و بیولوژی متفاوت تشکیل شده است. این تنوع زمینه مناسبی را برای انتخاب ژنوتیپ‌هایی با صفات مطلوب به وجود آورده است.

باتوجه به تفرق صفات مرفولوژی و بیولوژی در بین توده‌های بادام، در بهار سال ۱۳۷۲ بررسی صفات مختلف ژنوتیپ‌ها به منظور سلکسیون ارقام با صفات مطلوب از باغ‌های بذری و مناطق کوهستانی در منطقه میانه شروع شد. برای مطالعه خصوصیات مرفولوژی و بیولوژی، هر ژنوتیپ به عنوان یک واحد آزمایش در نظر گرفته شد و چهار شاخه در جهات مختلف با تعداد جوانه گل کافی انتخاب گردید و صفات مورد مطالعه برای هر ژنوتیپ ثبت شد.

نتایج حاصل از مطالعات نشان داد که عادت باردهی در بین ارقام از یک جوانه گل متفرد در هر گره شاخه (F) مثل A-83، یک جوانه برگ (L) مثل A-22، یک جوانه گل و یک جوانه برگ (LF) مثل رقم A-110، دو جوانه گل و یک جوانه برگ در میان آنها (FLF) مثل A-2 تا یک جفت جوانه گل در هر دو طرف جوانه برگ (FF-L-FF) مثل A-K-S-28 متفاوت بود. شکل جوانه‌های ارقام مطالعه شده از نظر نوک جوانه از گرد (رقم A-K-S-28) تا خیلی نوک تیز (رقم A-100) و اندازه گل از کوچک (۳/۵ سانتیمتر مثل A-94) تا بزرگ (۵ سانتیمتر مثل A-2) متغیر بود.

پهنای گلبرگ نیز از ۱۰ میلیمتر تا ۱۸۱ میلیمتر متغیر بود و همبستگی مثبت بین اندازه میوه و اندازه گلبرگ یافت شد. بطوریکه ارقام با میوه‌های کوچک دارای گلبرگ کوچک بوده و برعکس. همچنین تعداد

پرچمهای ارقام از ۲۰ عدد (رقم A-8/8) تا ۳۵ عدد (رقم A-2) و طول مادگی از ۱۰ تا ۲۰ میلیمتر متغیر بود. در تمام ارقام مطالعه شده در هر جوانه فقط یک مادگی وجود داشت ولی در برخی از ارقام خاص نظیر رقم A-101 چهار درصد جوانه‌ها دارای دو مادگی بودند و میوه دوقلو بر روی یک دمگل به وجود می‌آورند.

در ارقام ارزیابی شده، مادگی دارای دو تخمک و در اکثر ارقام فقط یکی از آنها فعال بود، در بعضی از ارقام نظیر A-101 هر دو تخمک فعال بود و میوه‌ها دارای مغز دوقلو (۱۰۰٪) بودند.

مطالعه بیولوژیکی جوانه‌های گل نشان داده است که زمان گلدهی ارقام در منطقه میانه به طور متوسط از نیمه دوم فروردین شروع و ثانیه اول اردیبهشت ماه ادامه دارد. در میان ارقام بررسی شده، یک رقم بادام وحشی یافت شد که بیشترین مقاومت به خشکی و میزان چربی (۱/۷۰٪) را داشت و نسبت به سایر ارقام وحشی موجود تقریباً ۷ تا ۱۰ روز دیر گل‌تر بود. همچنین میوه آن دارای مغز شیرین بود. با استفاده از این ژنیتور مهم دورگ‌گیری‌هایی صورت گرفت که نتایج از نظر صفات بیولوژی و مورفولوژی و غیره تحت مطالعه و بررسی می‌باشند.